

"נחזור על הראשונות"

מבוא

אברהם בן ברוך

דבר נאה עשו עורכי הספר "במערכה הצבורית", אשר כינסו בו את מיטב הראיונות והרעיונות של הרב צ.י. קוק זצ"ל שהופיעו בעתונות. עם זאת, כתלמיד ישיבת "מרכז הרב" וכשומע לקחו של רבנו זצ"ל רואה אני כחובה לציין, כי בעריכת החוברת נעשו "תיקונים" שאינם תואמים את אמות המידה המקובלות ביהדות, באשר ליחס שבין תלמידים לרבים.

ישנם תיקונים שהם בבחינת "תיקון סופרים"; הללו אינם אלא עיבוד ושיפור סגנון בלבד, יש בהם הגיון והם מסתברים. אולם ישנם תיקונים שיש בהם משום נסיון לעצב דמות חדשה של מורנו הרב צבי יהודה קוק זצ"ל, לבוא במקומו ולהורות הלכה חדשה לדור – וכן לא יעשה.

כדוגמה הנני מצרף לכאן מאמר בעל חשיבות עקרונית, אשר רבנו זצ"ל ראה צורך לפרסמו ברבים כדי להסביר את דעתו – דעת תורה – ולהנחיל אותה לציבור. עורכי החוברת לא ראו לנכון לפרסמו. יתר על כן: העורכים דאגו להשמיט קטע מתוך ראיון עתונאי, קטע שבו חוזר הרב ומדגיש את דעתו באותו ענין.

כוונתי למאמר המופיע בעמ' ק"ז בספר הנ"ל. במאמר תחת הכותרת: "כל הנסיגות הן תוצאה של חולשה רוחנית", (רפאל בשן, "ידיעות אחרונות" ח' תמוז תשל"ד). במאמר המקורי, הובא המשפט הבא: "בזמנו אמרתי למשה דיין: אם תוותרו על משהו ביהודה ושומרון תהיה מלחמה! אחרת זה לא ילך!" לעורכים היה נראה שאין זה "לכבודו" של מורנו זצ"ל, ושיש בכך "טעות מצערת", כיון שדעתו זו אינה מתישבת, כנראה, עם השקפת עולמם. עיון במאמר המצורף בזה מבהיר, שעמדתו זו של רבנו היתה מיסודות השקפת עולמו, ושהיא הלכה שלמד אותה מפי מרן הרב זצ"ל – הראי"ה – כמודגש בדבריו. רבנו זצ"ל רואה באיסור הוויתור על "משהו" מאדמות ארץ ישראל "מצות עשה דאורייתא ברורה ומוחלטת" כלשונו, שנצטוונו עליה ב"יהרג ואל יעבור". רבנו ראה צורך לחזור ולשנן דעה זו באומרו: "נחזור על הראשונות"; הוא ראה גם צורך לפרסמה בעתונות כי "צריך להרעיש על זה, יש לזעזע שמים"; לעורכי הספר היה נראה, מן הסתם, דווקא ההיפך. מצער לדעת שגם במחננו ישנם מקרים כגון אלה.

אנו מביאים אפוא את מאמרו של הרצ"י זצ"ל כפי שפורסם ב"מעריב" (במדור "מעריב מארח") כשנה לפני פינוי סיני וימית. דומה שבימים אלה, כאשר שיטת הנסיגות קיבלה תנופה מחודשת, ומדינאים מבית עושים ככל יכולתם למסור את ארץ האבות לידי פורעים ערבים, יש חשיבות כפולה ומכופלת להביא לידי ביטוי את השקפת עולמו של הרב צ.י. קוק זצ"ל בפני הציבור הרחב.

עם ישראל – קום וחייה!

הרב צבי יהודה הכהן קוק

בזמן האחרון יש עלי טענות שאני יותר מדי "מתעסק בפוליטיקה" ... אבל לפעמים יש הכרחים וצורך.

ועכשיו, בימים האלו, יש עוד קצת ריח של "זמן חירותנו". הנה, יצאנו מהחג הגדול, חג הפסח, ומזמן חירותינו זה, הולך ונמשך הריח, ריח גן עדן. האוירה של חרותנו, מאז ומעולם, לדורות ולדורותינו. זוהי עובדה ידועה, סוגיות ערוכות בגמרא. ברורי דברים של פסח מצרים שממנו נמשך אל פסח דורות. "גאל ישראל" ו"גואל ישראל" (פסחים ק"ז) ורש"י (מגילה י"ז) מפרש "גואל ישראל" – בהווה "מן הצרות הבאות עלינו תמיד".

מ"גאל ישראל" מאז נמשך שרשב"ע גואל אותנו מדור לדור, וממדרגה למדרגה, מתקופה לתקופה, ממצב למצב – ולמצב שאנו נמצאים בו עכשיו, בימים האלה.

"כאדם האומר נחזור על הראשונות" אחזור על באור הלכה שכבר דברנו עליה אי אילו פעמים. הרמב"ן נקרא בפי גדולי ישראל "אביהם של ישראל" (שאגת אריה סי' י"ד, אגרות רא"ה ח"ב עמ' קצ"ד). מצד אחד – במעשה, "אבי הישוב", מייסד הישוב בזמן האחרון אחרי החורבן, ומצד שני – בהלכה; הרמב"ן הוא הקובע ומלמד אותנו הלכה ממקור התורה, שמצות ישוב ארץ ישראל – ו"ישוב" פירושו ישיבה והתיישבות וישוב עד ל"מדינה" – היא מתרי"ג מצוות, מצות עשה דאורייתא. "שנצטוונו לרשת הארץ אשר נתן ה' יתעלה לאבותינו, לאברהם ליצחק וליעקב, ולא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות או לשממה, והוא אמרו להם: והורשתם את הארץ וישבתם בה... אבל הארץ לא נניח אותה בידם ולא ביד זולתם מן האומות בדור מן הדורות..." (הוספות לספר המצוות, מ"ע ד'). הגדרה ברורה של הרמב"ן: "ארץ ביד אומה" פירושו, בעברית הפשוטה: שלטון, ממשלה, מדינה, ומכאן ועל פי כל מקורות ההלכה – ראשונים ואחרונים – נקבע ב"פתחי תשובה" (אה"ע סי' ע"ה סק"ו) – המאסף לכל מחנות הפוסקים – שההתיישבות בא"י היא מצוות עשה דאורייתא, לא פחות מצות עשה מאשר הנחת תפילין וכד' ואולי הרבה יותר, כי זו מצוה כללית כלל ישראלית.

לגבי קיום תורה ומצוות יש מדרגות, דברים חמורים יותר וחמורים פחות. בשלושה דברים יהרג ואל יעבור: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ואילו בכל התורה כולה – פיקוח נפש דוחה. אולם כל ההבחנות הללו שבין דברים יותר חמורים לפחות חמורים קיימות במצבים נורמליים, פשוטים, אבל במצב של כפיה – וכפיה מאיזה צד שהוא: מגויים או אפילו, חלילה, כפיה מיהודים – כפיה הבאה לעקור איזה דבר תורה שהוא, קל כחמור – מחויבים אנו כולנו, כל אדם מישראל, במסירות נפש! (הדברים נתבררו ע"י אאמו"ר הרב זצ"ל באגרת רל"ז).

ומכאן לענייננו. החיוב של "והורשתם את הארץ וישבתם בה" שהארץ תהיה בידנו "ולא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות" כלשון קודשו הברורה של הרמב"ן מצות עשה דאורייתא ברורה ומוחלטת, כללי ישראלית, שעל הארץ הזאת, לכל גבולותיה אנו מחויבים במסירות נפש, כשמגיע מצב של כפיה אם תהיה מצד גויים או אפילו, חלילה, מצד יהודים, (בגלל שיבושי פוליטיקה ושיבושי דעות) – כולנו מחויבים ליהרג ולא לעבור! על יהודה ושומרון, על רמת הגולן –

זה לא ילך בלי מלחמה! מישהו שאל אותי אם ברצוני לעשות "מלחמת אחים", (אני לא אכנס לטרמינולוגיה) ולא אקרא שמות איך יקרא דבר זה, אבל זו עובדה: זה לא ילך, זה לא יעבור בלי מלחמה! על גופותינו ועל איברינו! כולנו! לא הגויים יצליחו בזה ולא סיבוכים פוליטיים משלנו – בשום אופן שבעולם!

הגבולות, הקילומטרים האלו שלנו, מקודשים בקדושה אלוקית ואין בידינו, בשום אופן שבעולם, אפשרות של ויתורים עליהם. מלבד זאת צריך לזכור את הדבר הפשוט שהקילומטרים האלו שאנו נמצאים בתוכם עכשיו, אינם רק שלנו; אנחנו נציגים קטנים, נציגים של עם ישראל, של כלל ישראל. הארץ הזאת שייכת לא רק לשלושה מליוני היהודים שנמצאים פה כי אם לא פחות זה – לכל מליוני היהודים שברוסיה ושבארה"ב ושבעולם כולו. אין כל רשות להעלות על הדעת – אנחנו לא קבלנו מהם יפוי כח משפטי – לוותר על הקרקעות האלה, בשום אופן שבעולם! זו מצות עשה דאורייתא – יהרג ולא יעבור – ושום חשבונות וסיבוכים פוליטיים, שום סידורי ממשלה ושום ביטויי שרים שלנו לא ישנו ולא יועילו בזה.

מעט יותר מפורט. אם איזה שר שהוא התבטא ואמר שלא אכפת לו אם נצטרך להשיג אשרת מעבר למקומות שלנו מהגויים – כלפי זה אנו צריכים להודיע ולומר בפירוש: מה שלא איכפת לו – אין זה חשוב, דברים בטלים ומבוטלים; לכלל ישראל זה אכפת, לרש"ע זה אכפת, לכולנו, לכל מליוני היהודים זה איכפת. לא חשוב מה שהוא אומר: כן אכפת לו – לא אכפת לו, חשוב מה שלנו אכפת ולכלל ישראל אכפת ולהסטוריה הישראלית אכפת. השומע ישמע והחדל – יחדל! ויחדל! עוד פעם ועוד פעם אני אומר: יחדל! לכלל ישראל אין שום ענין בלא-אכפתיות של מאן דהוא – יהיה שר או שלא יהיה שר – שיאמר שלא אכפת לו איך הם סידורי הקרקעות של קדושת ארץ אבותינו.

טוב שנשמעו הדברים האלו, טוב שנאמר הבטוי "הנחמד" הזה – נרגיש כולנו ונדע כולנו מה זה לא אכפת ליהודי איך יסודרו עניני ארץ ישראל. יש אנשים שלא אכפת להם כל מיני דברים שבעולם. לא אכפת להם שנהרגו 6 מליוני יהודים, וכהנה וכהנה. צריך להרעיש על זה, יש לזעזע שמים וארץ, אם מאדם, שר או מי שאינו שר, התופס איזה מקום בתוכנו, בארצנו ובענינינו הכלליים, תהיה מציאות של דברי שטויות כאלו – אין מלים אחרות לזה, ל"לא איכפתיות" הזו. לי כן אכפת ולכולנו כן אכפת ולכלל ישראל כן אכפת – ולו לא אכפת! הדברים צריכים להיות ברורים ומפורשים.

ולאור זה, ב"ה, כלל ישראל עם חי, חי ומרגיש. ומתוכנו מתוך המקום הקדוש הזה, ממרום קדושת ישראל ואורייתא וקודש א־בר־ך־הוא, ממרום "יגדיל תורה ויאדיר", מד' האמות האלה הולך ומתגלה ומתרומם הכרוז הגדול הזה:

אני קורא לעם ישראל קום וחיה!

עם ישראל חי ומרגיש ועומד מעל ל"לא איכפתיות" הזו, ולעומת הפראזה הפוליטית הזו נדע שעם ישראל חי וקיים, דוד מלך ישראל חי ומלכות ישראל חיה וקיימת. ובשם אלקינו נדגול ונרומם את דגל הצבא ודגל המלכות ודגל הקדושה ודגל התורה ודגל יראת שמים. נעבוד את ה' אלקינו בשמחה וברננה בקידוש שם שמים בתוכנו ומתוכנו ועל כל המערכה השלמה של סידור המדינה שלנו שחיה וקיימת לאורך ימים טובים.

(הדברים נרשמו ונערכו על ידי תלמידי ישיבת מרכז הרב)

הכנסת ספר תורה ברוב עם ב"קריית ארבע"
עם התחדשות הישוב היהודי בחברון